

Сайтът **desebg.com** препечатва интервюто на главния редактор на Faktor.bg Стойко Стоянов с журналиста Христо Христов, който отговаря на въпроси, свързани със скандала на подменени и манипулирани факти и събития за комунистическия режим в част от новите учебници по история. По думите му младите хора няма да научат истината за комунистическия режим, а ще станат жертва на стремежа на ретроградни сили, близки до левицата, които се опитвам да представят тоталитарния режим на БКП като нещо нормално.

Г-н Христов, пирова победа ли се оказа вкарването на комунизма в новите учебни планове по история след като съдържанието на учебниците за 10-и клас по предмета „История и цивилизации” вече е ясно?

– Първо, бих желал да изкажа благодарност към Вашата медия, защото тя първа реагира на публикацията ми за този проблем, който е повече от скандален, а сега ме каните за разговор. Второ, заставам пред вашите читатели като журналист, който 29 е правил едно и също нещо – писал съм за престъпленията на комунистическия режим, а от 1998 г. съм влязъл в архивите на Държавна сигурност и продължавам да ги изследвам и към момента. Освен това през 2016 г. с проф. Евелина Келбечева, юриста Александър Кашъмов и младият историк Георги Михайлов от сайта desehistory.com създадохме фондация „Истина и памет” в обществена ползва, за да имаме легитимна форма за действие, чиято цел е да популяризира престъпления на тоталитарното управление на БКП и да работи за адекватното изучаване в училище на периода 1944-1989 г.

Написано от Стойко Стоянов, Faktor.bg
Петък, 21 Юни 2019 07:55

Така че ще говоря в качеството си на човек, който е много добре запознат с този период и който е работил с редица съдебни архиви, до които никой от историците в България не е имал достъп, като секретното дело за престъпленията в комунистическите лагери на военната прокуратура от 1990 г., като дело №4/1990 г. за причините за икономическата катастрофа на БКП, водено от някогашната Главна прокуратура. В него в близо 1300 тома е събрана цялата стопанска история на НРБ за периода 1958-1991 г., дело №1/1990 г. на Главна прокуратура срещу Тодор Живков, по което генералният секретар на БКП беше разследван за злоупотреба с власт, признат за виновен и осъден на първа инстанция на 7 години затвор, но впоследствие по време на кабинета на БСП с Виденов Общото събрание на наказателните колегии на Върховния съд реши, че Живков не може да бъде съден, приемайки че по силата на новата Конституция е бил държавен глава, макар той никога да не е бил такъв, а е бил председател на колективен орган – Държавен съвет.

С фондацията от 2016 г. имахме много инициативи и действия, които помогнаха в крайна сметка през януари 2018 г. МОН да приеме нова учебна програма, в която периодът 1944-1989 г. да се разглежда в самостоятелен раздел с нови знания и термини. Тогава много помогна и политическата подкрепа, която бе дадена на МОН от доскорошния зам.-председател на ГЕРБ Цветан Цветанов, който преди това имаше и политическа воля като министър на вътрешните работи да предаде най-големия архивен масив на ДС, съхраняван в МВР, на Комисията по досиетата, за да се отвори възможността за свободен достъп до този архив и изследването му. Евродепутатът от ГЕРБ Андрей Ковачев също хвърли много усилия и инициативи, които организира в процеса на създаване на новата учебна програма.

Знаете, че реформата, която стана с приемането на новата учебна програма по история за 10 клас, благодарение и на учени като проф. Евелина Келбечева и доц. Лъчезар Стоянов, които активно участваха в публичното обсъждане в МОН, срещна огромната съпротива на бившите комунисти от БСП, както и сред определени историци - преди всичко от Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Беше поискана оставката на министъра на образованието Красимир Вълчев, БСП демонстративно напуснаха парламента, след като от ГЕРБ го защитиха и т.н.

Припомням всичко това, за да разберат хората колко труден път беше извървян, за да има нова учебна програма, защото България извършва последна от страните в Източна Европа тази реформа. Навсякъде другаде тази тема отдавна е затворена, няма такова остро политическо противопоставяне и периодът 1944-1989 г. се преподава ясно и точно на младите поколения.

Нежеланието за такава промяна у нас проличава много ясно в новите учебници. С някои изключения от всичките пет учебници по история и цивилизации за 10 клас, с които подробно се запознах, мога категорично да кажа, че те са своеобразен реваншистки отговор на историци, близки до левицата или такива, които от години се опитват да изопачават фактите за този период.

Спазени са почти всички изисквания на новата учебна програма, но на практика толкова перфидно са манипулирани определени факти, премълчани са ключови събития, а други са превратно представени, че налице е една огромна подмяна. Така младите хора няма да научат истината за комунистическия режим, а ще станат жертва на стремежа на ретроградни сили, които представят този ужасен режим като нещо нормално и през всичките години го опаковат в целофана на „приемливата нормалност“. Не бих казал, че приемането на новата учебна програма е „пирова победа“, а по-скоро, че със следващите стъпки не беше довършена започнатата реформа.

Кой носи основната вина, че този зловещ период от историята е представен манипулативно и тенденциозно, а младите поколения няма да знаят обективната истина за него?

– Най-лесно е да кажа, че отговорност носи МОН, защото на практика министерството съставя комисия, която трябва да оцени проектите за нови учебници, представени от частните издателства. Тази комисия обаче е съставена на формален принцип от представители на академичните среди, но от най-ниските нива в йерархията, за които аз дълбоко се съмнявам, че са запознати с тази проблематика, а също така в комисията влизат и учители. В нея не е имало нито един експерт от историците, които участваха в общественото обсъждане на учебната програма. Тази формална комисия не е дала нито едно възражение към съдържанието на учебниците. Нито едно, което е фрапиращо и ясно говори за нейната формална работа. И процесът сега стига до това, че на министъра на образованието предстои да разпише тези учебници. Трябваше да има един засилен контрол върху този процес, а вместо това ние констатираме една скъсана връзка между МОН и експертите, които работиха безрезервно, всеотдайно и напълно безплатно за тази кауза.

Моята категорична убеденост е, че всичко това, на което ставаме свидетели в момента с подмяната на истината в част от новите учебници е един изключително важен тест за нашата гражданска чувствителност на цялото общество. Въпросът е дали ние ще преглътнем тази гавра, защото това е гавра с истинските факти от историята, това е

гавра с нас, това е гавра с жертвите на тоталитарния режим и техните семейства, това е гавра и бъдещите жертви на тази манипулативна подмяна – младите поколения на България. Мисля, че 30 години след краха на комунизма да се допусне такова безобразие в учебниците по история ще бъде предателство към самата демокрация, към която се стремим. Сегашната ситуация е тест дали обществото е приспано, дали това общество се интересува само от материални придобивки или е запазило чувствителност към истинския свободен и демократичен дух, и е готово да се бори да запази този дух.

Затова ще си позволя чрез вашата медия да призова: хора, събудете се! Учени, учители, изследователи, журналисти, общественици, граждани, родители, демократични политици – събудете се и не позволявайте тази подмяна да се случи! Не позволявайте тази гавра с всички нас да продължи! Защото с фалшифицирането на историята се извършва чудовищно престъпление към младите хора и се отнема бъдещето на един народ, който достатъчно е страдал под съветски ботуш и българските му васали от БКП. Това не е битка за някакви си там учебници, това е битка за бъдещето ни като свободна и демократична нация, каквато искаме да бъдем, но чиято памет за тоталитарното минало е заплашена да бъде отровна и поробена!

Пет издателства са участвали в конкурса на МОН, кои са се справили със задачата и кои са допуснали манипулативния подход, кои историци като автори стоят зад фалшификациите?

– Издателствата са „Булвест 2000“, „Анубис“, „Домино“, „Просвета“ и „Рива“. Последните две са се справили далеч по-добре от останалите. Моето мнение съвпада с това на учителите, които ме сезираха за този проблем и благодарение, на които ние дадохме гласност на този проблем. Само един учебник – този на „Булвест 2000“ е посочил в съдържанието си кои от авторския колектив са писали отделните раздели, защото учебникът обхваща една доста голяма част от историята – от древността насам. В този учебник е посочено, че за периода 1944-1989 г. текстът е на проф. Евгения Калинова, а на периода след 1989 г. е на проф. Искра Баева и двете от Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Двете имат съвместни изследвания, а г-жа Баева е известна със своето членство и в БКП, и в БСП, а също така е част от екипа на Евразийския център „Via Eurasia“, който до 2017 г. се водеше към СУ, а днес на страницата му може да видите доста връзки към различни руски източници. За останалите учебници, както казах, няма яснота кой от авторските колективи какво е писал. Аз се обърнах към всички издателства преди разгласяването на проблема за тяхно становище, но получих отговор само от едно – „Рива“.

Кои са най-фрапиращите пропуски?

– Онова, което липсва в учебниците на всички издателства е ясното и по-подробно описание на ролята и дейността на Държавна сигурност като репресивен апарат в тоталитарната държава за целия период 1944-1989 г. Обяснението на терминът „репресивен апарат“ е задължителен за новите учебници, но повечето издателства са отбили номера като са го вкарали в речник с 2-3 изречения. За подчинеността на ДС на висшето партийно ръководство на БКП и зависимостта ѝ от КГБ няма дума. Мисля, че всеки нормален човек ще възприеме това като съществен пропуск. Когато пишат за личния режим на Живков и за културата в този период ДС също отсъства. Каква представа ще получат от подобен текст едни млади хора, които не са чували за Държавна сигурност? Превратна представа. Няма да разберат, че не личните качества, а контролът на Живков върху ДС е една от основните причини за неговото политическо дълголетие. За творците пък младите хора изобщо няма да разберат, че те са преследвани и наблюдавани през цялото време до 1989 г. какво говорят и какво творят.

Другото фрапиращо е отсъствие е описание на трита фалита на управлението на БКП при Тодор Живков – 1960, 1976-1977 и 1987 г. А без тях всичко останало сега в новите учебници по история за икономическото развитие в периода 1944-1989 г. напълно се обезсмисля. Само доц. Лъчезар Стоянов е отбелязал фалитите в учебника на издателство „Рива“. Как ще обясниш на учениците икономическата и стопанската политика на БКП при една централизирана планова икономика без да коментираш, че три пъти се е стигало до изпадане в неплатежоспособност, нещо което много хора не знаят заради комунистическата цензура. Вместо това учениците ще прочетат, че Тодор Живков „се грижил за благосъстоянието на народа“. Това е тотална подмяна на фактите и фалшификация на документално констатирани от прокуратурата на България факти по дело №4 от 1990 г. за установяване на причините за икономическата катастрофа от управлението на БКП. Липсва информация и оценка на завещанието на тоталитарното комунистическо управление, а тя е близо 11 млрд. външен дълг, който България изплаща до 2015 г. и 26,5 млрд. вътрешен дълг! А оценката е, че това е най-лошият икономически старт след промените от всички страни от бившия Източен блок. За съжаление в нито един учебник не е посочен приблизителният брой на жертвите на комунистическия терор веднага след 9 септември 1944 г., а те са между 18 000 и 30 000 души, избити без съд и присъда или безследно изчезнали. Убеден съм, че това е задължително да се посочи, както и да се направи паралел с жертвите преди 9 септември - от 1923 г. до Деветосептемврийския преврат – 5632 по данни на самата БКП. Само така младите хора могат да добият представа за мащабите на комунистическите репресии.

Много „срамежливо“ е описан животът в т. нар. социалистическо общество. Между редовете трябва да откриваш някои неща. Не е направена категорична оценка, че това е общество, обречено на постоянен дефицит, на опашки, на презапасяване с основни стоки, че хората са чакали по 7-8 години да си купят съветски автомобил или жилище, че е било невъзможно да пътуваш свободно извън страната, че на хората са наложени различни идеологически забрани. А четеш едни текстове, които всячески те бутат към търсения ефект за някаква нормалност в онзи период.

Само в учебника на изд. „Просвета“ е отбелязано, това е и един атеистичен режим, който с различни мерки, включително и репресивни посяга към изконната християнска вяра на българина и принизява ролята на църквата. Интересно ми е дали Светият синод ще излезе с позиция за тази манипулация със спестяването на тези факти, направена в учебниците.

Също така манипулативно е представена темата за „Възродителния процес“. В учебните той е ограничен до 1984-1989 г. Няма нищо дума, че това е партийна политика още от Димитров, приета от Червенков и продължена от Живков срещу мюсюлманското малцинство в България.

Много некоректно, меко казано е представена информацията за съществуването на концлагера „Белене“. Никой не е посочил, че той съществува в различни периоди и е отворен през 1985 г., когато в него са изолирани без съд и присъди над 500 турци, противници на насилствената асимилация.

В частта за управлението на Живков изобщо отсъства акцент за създадения от него корупционен кръг на т.н. правоимащи от комунистическата върхушка и облагодетелстването им заедно с фамилия на Живков на хиляди левове, изплащани тайно и безотчетно от началника на Пето управление на ДС – УБО в продължение на години. Механизъм, чрез който Живков си е купувал лоялност в компартията.

Манипулациите се прехвърлят и в раздела за Прехода, където няма нищо за започналите декомунизационни процеси – за закриването на ДС като репресивен апарат, за опитите да се отворят досиетата, за опитите за лустрация и осъждането на определени престъпления на комунистическия режим, както и за осъждането на този

режим в международен план – в ПАСЕ и в българското законодателство. Мога да продължа още, но ще спра дотук.

За неграмотност или за явна тенденциозност за фалшифициране на историята става дума, след като знаем съпротивата по тази тема на хората, свързани с БКП и ДС?

– Вижте, тези хора имат научни титли и претенцията да са историци, едва ли може да ги обвиним в неграмотност. За всички тези фрапиращи фактически пропуски една Уикипедия има далеч по-ясно и категорично представена информация с цитиране на сериозни източници и т.н. Но както казах по-горе това е отговорът, реваншът на опита за осъществяване на една закъсняла реформа – да се изучава комунистическия режим по адекватен начин в училище. На практика те ни казват: „Няма да се получи вашата реформа. Ще е нашата!“.

Има ли все пак министерството и лично министър Вълчев някакви лостове за корекции и противодействие на тази гавра?

– Разговарях с министър Вълчев и той заяви, че е очаквал повече от това, което вижда в учебниците. Каза, че ще поиска от издателствата да се нанесат известни корекции, тъй като още не е разписал одобрението на учебниците. Това се случва в момента. Не мога да кажа какво ще предприемат издателствата. Предстои да разберем. Но дори с тези частични поправки общата картина на подмяната на истината за комунистическия период не може да бъде променена значително. Мисля, че министърът и МОН са в правото си да бъдат по-смели и гъвкави и да потърсят друга формула на този приватизиран процес на издаване и писане на учебници. Също така министърът и МОН задължително трябва да обмислят създаването на алтернативен коректен източник на знание за този период, който да е под техен контрол и на който източник да се представи случилото се през 1944-1989 г. обективно и ясно към младите поколения. Интернет предлага невероятни възможности в тази посока и в МОН трябва да се замислят за това. Още повече, че един такъв продукт ще е от полза, както на учителите, така и на учениците.

Всички социологически изследвания от 2013 г. насам показват, че източниците, от които

Написано от Стойко Стоянов, Faktor.bg
Петък, 21 Юни 2019 07:55

младите хора научават за комунистическия режим са филмите, на второ място интернет и едва на трето място са учебниците. МОН може да обедини първия и втори източник и да предложи на учителите и учениците лесен, бърз и представен по много по-интересен източник с видеа, онлайн документи, разкази на жертви и т.н. А не както сега учениците да държат в ръцете си учебници, които са написани толкова сухо и еднотипно, че ги отблъскват от самата история. Така, че битката продължава.

Дори и хипотетично да приемем, че манипулативното съдържание в учебниците ще бъде коригирано, не се ли изправяме пред друго голямо изпитание – преподавателите! Каква е гаранцията, че съвестно и професионално те ще предат материала, а няма да се поддадат на политически пристрастия?

– Това е важен въпрос. През тази пролет аз бях поканен да участвам в курса по преквалификация на педагогически кадри в Центъра на МОН в гр. Баня, по който бяха обучени по новата учебна програма 750 учители. Преките ми впечатления от учителите са много добри. Това бяха отворени хора, желаещи наистина да научат нещо ново, с ясна представа за своята роля при сформирването на мнение в младите хора. Водих им лекции за репресивния апарат в периода 1944-1989 г. и „Икономическото наследство на тоталитарния режим върху прехода”. Имаше много силен интерес, тъй като всичко, за което разговаряхме беше подплатено с документи, а не с разкази „този или онзи казал”. Във всички анонимни анкети, които правих с отделните групи учители, имаше и въпрос: „Кои източници ползвате за информация за периода 1944-1989 г.”, а отговорът беше: интернет, което е показателно, че тези учители не разчитат единствено на това, което им се дава в учебниците. Но общият брой на учителите в България е над 5000 души. Не мога да кажа дали всички от тях използват същия подход. Може само да се надяваме и да изискаме от МОН тази преквалификация да продължи без в нея да се намесват ретроградни фигури, защото стана ясно, че и този квалификационен курс е предизвикал негодувание в ретроградните сили, които искат на всяка цена истината за комунистическия режим да не се изучава в училище.